

Kispesten legjellemzőbb, leggyakoribb közterületi fák, fajok

I. Acer sp., Juharfélék

A juharfélék a fás szárú növények egyik legváltozatosabb, egyik leginkább faj-, és fajta gazdagabb nemzetsége. Fajtái általában jó vagy kiváló várostűrő fajták, ezért gyakran ültetik közterületen.

I./1. Acer campestre – Mezei juhar

A juharok közül az egyik legedzettebb, jó szárazság-, és várostűrő faj (ez utóbbi két fogalom nem ugyanaz, de általában együtt jár egymással). Egész Euráziában elterjedt, hazánkban is őshonos faj. Fiatalon bokorszerű, de 10-15 m magasra kinevelhető, formás, gömbölyded korona formájú fává fejlődhet. Levelei 5-10 centiméteresek, 3-5 karéjúak. Termése a juharokra jellemző ikerlependék, virágzata sárgászöld.

Kerületünkben több száz darabos állomány lehet, szórtan. Friss telepítés található belőle az un. „Élmunkás lakótelepen” a Garázs utcában, ill. a Zengő – Pincér utca elején.

I./2 Acer negundo – Zöld juhar

Kevésbé szárazságtűrő, mint az előző faj, de jó várostűrő, hihetetlen alkalmazkodó képességgel rendelkezik. Fényigényes, kimondottan száraz termőhelyre nem való. Termésével (ikerlependék), ill. magjával erősen gyomosíthatja környezetét, ezért többen gyomfának is tartják. Faiskolában termesztett változatai azonban a faj várostűrőse és gyors növekedése miatt kedvelt ültetési alapanyag. Észak-Amerikából származik. 10-15 méteresre megnövő laza ágrendszerű, terebélyes koronájú faj. Levelei páratlanul, szárnyasan összetettek, virágzata sárgászöld, lombfakadás előtt nyílik.

Kerületünkben több száz (ezres nagyságrendű) darabos állománya található, parkokban és fasorokban egyaránt.

I/3 Acer platanoides – Korai juhar

Közepesen szárazság-, és várostűrő faj, pld. a téli sózásokra különösen érzékeny. Szép egyenes törzse és gyors növekedése miatt azonban közkedvelt úti sorfa. Jó termőhelyen akár 20-25 m magasra is megnövő, gömbölyded koronaformájú fa. Eurázsiai származású, őshonosnak tekinthető fafaj. Levelei 10-20 cm széles, 5 karéjú szeldelt levél, virágzata sárgászöld, felfelé álló, lombfakadás előtt nagy tömegben nyílik.

Kerületünkben több ezres állománya lehet. Egyebek mellett a wekerlei Előd utcában állományalkotó faj, de a szórt elhelyezkedés ellenére sok található az alapfajból a Nagysándor József utca Ady Endre – Esze Tamás utcai szakaszán is.

Sok fajtáját ültetik. Közkedvelt változata pld. az un. vörös levelű juhar is (Acer platanoides 'Crimson King'), melyből több példány van a Pannónia Általános Iskola előtt vagy a Városház tér Árpád utca felőli részén.

Az utóbbi évtizedben terjedt el a korai juhar un. oszlopos változata (Acer platanoides 'Olmsted'), mely oszlopos formája miatt igen alkalmas szűk termőhelyek, utcák fásítására.

Kerületünkben az utóbbi évtized telepítései révén sok példány található a Hungária út „belső ingatlanok” felőli fasorában.

I/4 Acer saccharinum – Ezüst juhar

A leggyorsabban növekedő, Észak-Amerikából származó juharfaj, mérsékelten jó várostűrő képességgel. Főként az 1950-es, 60-as években ültettek sokat a fajból kerületünkben. Jó termőhelyen 20-30 m magasra is megnövő, festői szépségű, terebélyes koronát nevelő juharféle. Levelei erősen szeldeltek nagyok, felül sárgás színűek, virágai korán április-májusban nyílnak.

Kerületünkben több száz darabos, jobbra szórt állománya található, sok van belőlük a Kiss János

altábornagy utcában, a Zengő utcában. Egy-egy szép példánya fellelhető a wekerlei Zalaegerszeg u. 31. címen vagy a Cukrász utcában is.

II. Aesculus hippocastanum – Vadgesztenye

Kis-Ázsiából, a Balkánról származó, igen látványos, az egyik legszebb formájú, de kevésbé várostűrő fafaj. Mediterrán származású, igen érzékeny faj, a téli sózásokra is, de nem bírja a száraz, meleg klímát sem. Jó termőhelyen 20-25 méterre is megnövő, megnyúlt koronájú faj. Ujjasan összetett levelekkel rendelkezik, látványos, nagy, fehér 20-30 centiméteres, felálló virágzata leginkább májusban nyílik. Régebben kevésbé városias településeken közkedvelten ültetett fafaj volt, az utóbbi évtizedben megjelent a fákat lerontó kártevője: a vadgesztenye aknázómoly is (a védekezés azonban megoldott ellene).

Kerületünkben több száz egyedszáma lehet. Állományalkotó (jellemző) faja megtalálható a Madách utcai, Géza utcai fasorokban és a Kossuth L. utca Ady – József Attila utca szakaszán.

A piros virágzatú változata (faj. *Aesculus x carnea*) 1918 körül keresztezés útján keletkezett, nem kevésbé látványos díszfa. Nagy előnye, hogy nem érzékeny az aknázómoly kártételére. Kerületünkben csak szórványosan fordul elő.

III. Betula pendula – Nyírfa

Eurázsiai elterjedtségű faj, hazánkban elsősorban hegy-, és dombvidékeken található, de magas talajvízszint esetén sík vidéken is gyakori. Fényigényes, kezdetben gyors növekedésű, de viszonylag rövid életű faj. Jó termőhelyen 15-20 méterre is megnövő, laza koronájú fa, lecsüngő vékony vesszőkkel. Jellemzője és díszértéke is a fiatalon erősen fehér kérge, ez környezetének adott esetben hegyvidéki, északi jelleget ad. Levelei 3-7 centiméteresek, rombusz vagy tojásdad alakúak.

Kerületünkben több száz darabos egyedszáma lehet, nagy számban a Fő utca lakótelepi részén (Üllői út – Templom tér) telepített. Wekerlén közterületen lakossági kiültetések révén szórványosan lehet találkozni egy-egy igen szép példányával.

IV. Celtis occidentalis – Nyugati ostorfa

Észak-Amerikából származó, igen bevált városűrő faj: kiválóan bírja mind a szárazságot, mind a szennyezett levegőt, szinte a téli sózásokra sem érzékeny. Ilyen helyeken azonban nem nő nagyra. Egyébként 20-25 m magasra is megnövő, terebélyes- és szabálytalan koronájú faj. Hátránya, hogy fiatal korában kissé fagyérzékeny, illetve szabálytalanul lecsüngő igen intenzíven növekvő ágrendszer van. Levelei 5-12 centiméteresek, tojásdad alakúak, virágzata jellegtelen. Termését nagyon szeretik a madarak, ezért *madárcseresznye fának* is hívják. Gondozatlan területeken magjával erősen gyomosítani is tud.

Kerületünkben több ezres, akár 5 000 db feletti állománya is lehet utcáinkban, parkjainkban. A legszebb, egyúttal legértékesebb ostorfa-fasorok közé tartozik a wekerlei Bercsényi utcai- vagy az idős, de fokozottan értékes Martinovics utcai fasor. Szép ostorfa-sor van a felső kispesti Áram utcában is, de itt probléma a szűk utca, és a fa természetes nagyméretű habitusa.

IV/2 Celtis australis – Déli ostorfa

Nevével ellentétben mediterrán, Földközi-tengeri eredetű. Hasonló az előzőhöz, de előnye, hogy kevésbé fagyérzékeny, ágrendszere kevésbé lecsüngő.

Kerületünkben az utóbbi évtized telepítéseinek köszönhetően nagy számban van az Üllői úti zöld sáv Jáhn Ferenc utca – Petőfi utcai szakaszán.

V. Fraxinus excelsior – Magas kőris

Nyugat-ázsiai és európai származású, szép, egyenes törzsű fa, ezért utcafásításra különösen alkalmas. Edzett, várostűrő fafaj, de az öntözést igényli, főként fiatal korban. 25-30 m magasra is megnövő, általában boltozott koronájú fa, de igen sok változata ismert. Levele 11 levélkéjű összetett levél, sokszor zölden hullik le.

Kerületünkben több száz darabos egyedszáma van. Nagy számban az utóbbi évtizedben az Ady Endre út mentén került telepítésre.

VI. Gleditsia triachantos – Tövisek lepényfa

Észak-Amerikából származó, 20-25 méterre is megnövő, ernyőszerű koronájú fa. Laza ágrendszere van, ez szűk helyeken egyben az előnye is: kevésbé árnyékol, viszont zavaróan nagy, hosszú tövisei vannak. Igénytelen, edzett, várostűrő fafaj, de fény- és melegkedvelő. Levelei egyszeresen vagy kétszeresen szárnyasan összetettek. Ma már inkább a tövistelen „inermis” fajtáját ültetik.

Kerületünkben több száz darabos („ezres nagyságrendű”) egyedszáma lehet. Sok példány van belőle a wekerlei Álmos utcában vagy a Huba utcában.

VII. Koelreuteria paniculata – Bugás csörgőfa

Kelet-Ázsiából származó, kisebb, 5-10 méteresre megnövő szabálytalan-, gömbös koronájú fa, ezért első sorban parkokba ültetik. Edzett, nem igényes a városi viszonyokat jól tűró fafaj, fiatalkorában fagyérzékeny. Levélzete 20-25 cm hosszú, páratlanul szárnyasan összetett, virágzata sárga, dekoratív, és június-júliusban nyílik. Érdekes, „lampionszerű” termése télig a fán marad.

Kerületünkben elsősorban parkokban található, több száz darabos példány lehet belőle. Sok van telepítve a Bocskai utca elején, a lakótelepi részen, de a wekerlei parkokban is található belőlük egy-egy szép példány (pld.: Pannónia úti házaknál).

VIII. Platanus – Platánfa

Igen változatos, nagy fajgazdagságú nemzetség. Az egész világon elterjedt, a Balkánon és Kis Ázsiában őshonos, míg másik fajtája Észak-Amerikából származik. Többnyire két fajtájának keresztezését ültetik. Igen nagy díszértékű, jó termőhelyen akár 30-35 m magasra is megnövő boltozatos koronájú fafaj. Sokan a parkok „fejedelmének” tartják. Levelei 10-25 centiméteresek, 3-5 karéjúak. Gyorsan növekvő, nem túl igényes fafaj, de a városi, szennyezett levegőre érzékeny.

Kerületünkben több ezer darabos egyedszáma lehet, legszebb fasoraink közé tartoznak a platán fasoraink. Ilyen a Corvin körút és az Esze Tamás utca wekerlei szakasza vagy a Gutenberg krt. és a Zalaegerszeg utca egy-egy szakasza. Szépek a Városház téren is, valamint az Árpád utcában található példányok.

IX. Populus sp. – Nyárfafélék

A fás szárú növények egyik legváltozatosabb-, egyik legfajgazdagabb növénynemzetsége. Igen fejlett, szaporító képletei miatt gyakorlatilag a különböző változatai az egész Földön elterjedtek, igazi „kozmpolita” nemzetség a nyárfafélék.

A nyárfákról közismert, tévesen elterjedt nézet, hogy vattáznak, ezért igen sokan tartanak tőlük. Ezzel szemben, mivel a nyárfa egyivarú virágzatú, kétlaki növény: csak a nőivarú példányai szórják a termésüket („vatta”). Mivel termésről van szó, ezért ez nem rendelkezik allergizáló hatással sem. Faiskolában a női vari példányokat évtizedek óta nem termesztik, ezért nem is ültetik őket.

A nyárfák általában igen nagyra megnövő, fajtól függően igen változatos, de általában terebélyes koronájú fák. Közismerten gyors növekedésűek – ebben rejlik egyik előnyük is – , viszont elég hamar elöregednek. Legtöbb változatuk nem igényes, a városi viszonyokat jól vagy közepesen tűri.

Kerületünkben több ezres, akár 5 000 db feletti is lehet az egyedszámuk. Korábban az egyik leggyakrabban ültetett fajtája a **jegenye nyárfa** volt (*Populus nigra* 'Italica'). Ez a fajta az állományalkotója a mai napig a Hungária út Kós Károly tér – Ady Endre út közti szakaszán, az úttest melletti fasornak is. Manapság azonban a sűrűbben beépített városrészekben sokan tartanak kidőlésüktől, a jegenye nyárfák nem ritkán 20-25 méteres magassága és oszlopos alakja miatt. Gyakran ültetett fajai-fajtái a **kanadai nyár** (*P. canadensis*), az oszlopos, kisebb növekedésű **kínai nyár** (*P. simonii*), a **fehér nyár** (*P. alba*) vagy a **rezgő nyár** (*P. tremula*) is.

Magasra törő, „oszlopos” jegenye nyárfa:

X. *Pyrus calleryana* 'Ghanticleer' – Díszkörte

Az utóbbi évtizedben divatba jövő, egyúttal perspektivikus körte változat. Nem túl nagyra nő (8-10 m), kúpos korona formájú, ezért szűkebb utcák fásítására is alkalmas díszkörte. Kínából származik, egyenes törzsű, a városi viszonyokat viszonylag jól tűrő, jelentős díszértékű díszfa. Tavasszal gazdagon virágzó fehér virága nagy díszértéke a fának.

Kerületünkben jelentősebb számú telepítés a Hungária út Kós Károly tér – Nagykőrösi úti szakaszán található.

XI. Robinia pseudoacacia – Fehér akác

Észak-Amerikából származó, nálunk 200 éve ültetett rendkívül igénytelen, edzett fafaj. Az utóbbi évtizedekben városokban kevésbé ültetik, ennek ellenére kerületünkben is még igen jelentős állomány van. Igen jó szárazság-, és várostűrő, még a téli útsózást is viszonylag elviseli. 20 centiméteres, szárnyalt levele van, amely 9-19 elliptikus, összetett levélkékből áll, 15-20 centiméteres, fehér, illatos, jól mézélő, fürtös virágzata június-júliusban nyílik.

Kerületünkben több ezer darabos akác állomány lehet. Akác fasoraink azonban, ahol az akácfa az állományalkotó erősen hiányosak. Ilyenek fasorok a Nádasyd utca, a József Attila utca jelentős része és a Jázmin utca. Igen szép egyedek találhatóak pld. A wekerlei Gellért utca elején, a páros oldalon is.

Perspektivikus fajtája a fehér akácnak a **gömb akác** (Robinia pseudoacacia "Umraculifera"), mely megtartja az alapfaj jó várostűrését. A nem túl nagy gömb koronája miatt a legtöbb utcában vezetékek alá is lehet ültetni.

XII. Sophora japonica – Japán akác

Kínából, Koreából származó igen edzett, városi viszonyokat jól tűrő fafaj, az utak sorfásítására kedvelt fafaj. Nagy térigénye miatt azonban igazi szépsége nagy termőhelyű parkokban fejlődhet ki. Jó termőhelyen 20-25 m magasra is megnövő, gömbölyded koronájú fa, „durva”, szabálytalan ágakkal. Kb. 25 centiméteres, páratlanul szeldelt levelekkel rendelkeznek, júliusi virágzása látványos. Városi környezetben sokan nem kedvelik, „szemetelő” fafajnak tartják, különösen a késő ősszel és télen lehulló, nagy, nyálkás termése miatt, ami takarítás hiányában csúszóssá is teheti az utakat, járdákat.

Kerületünkben több ezer darab egyed lehet. Állományalkotó fafaja található a wekerlei Álmos utca túlnyomó részén, a Kábel utca vagy a Petőfi utca nagy részén. Sok és szép egyed található a Templom tér déli részén és a Kós Károly téren is.

XIII. Sorbus aria – Lisztes berkenye Sorbus aucuparia – Madár berkenye

A berkenyék Euráziából származó, kistermetű, a városi környezetet közepesen tűró fafajok. Fő előnyük a viszonylag kis termetük, ami miatt vezetőkek alá is ültethetők, nagy díszértékük a jelentős virágzásukban rejlik, és az ősszel bepirosodó narancsvörös színű, sokáig a fán maradó kis almatermésekben. 8-10 m magasra megnövő faj, levelei 8-12 centiméteresek, elliptikusak, fehér virágzatuk dekoratív, erősen illatos.

Kerületünkben jelentős lisztes berkenye állomány a Kossuth Lajos utca Ady Endre út – Nádasdy utcai szakaszán található, illetve az Eötvös utca Üllői út felőli részén.

XIV. Tilia tomentosa – Ezüst hárs

A Délkelet-Európából származó hársfa jó termőhelyi körülmények között 20-25 m magasra is megnövő faj, szabályos, kúpos koronával, felfelé törekvő ágrendszerrel. Viszonylag edzett faj, jól tűri a városi környezetet és a szennyezett levegőt is. Közkedvelt faj útsor-fásításra, de parkokban is szép. 6-10 centiméteres, szív alakú, élesen fűrészszélű levelekkel rendelkezik. Virágzása júliusra esik, virágzata erős illatú.

Kerületünk közterületein a hársak egyedszáma több ezres, 5 000 db feletti is lehet. Az ültetett hársaknak a zöme **ezüst hárs**, de gyakran ültetett faj a **kis levelű hárs** (*T. cordata*) és a **nagy levelű hárs** is (*T. platyphyllos*). Jellegzetesen állományalkotó faja a hársfa a wekerlei Tass utcának vagy a Batthyány, Rákóczi, Zrínyi utcáknak, illetve a felső kispesti Irányi utca egy részének is.

Összeállította: *Salyámosy György*

Bp., Főváros XIX. ker. Kispeszt Polgármesteri Hivatal Zöldprogram Iroda